

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ/ ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΩΣ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Μουλού Δώρα

Κοινωνική Λειτουργός ΜΑ,
Φιλόλογος ΕΑΕ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η **κακοποίηση ή κακομεταχείριση των παιδιών** περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης φροντίδας ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς, η οποία καταλήγει σε συγκεκριμένη ή εν δυνάμει βλάβη που αφορά τη ζωή, την ανάπτυξη και την αξιοπρέπεια του παιδιού, στο πλαίσιο μιας σχέσης ευθύνης, εμπιστοσύνης και δύναμης.

(WHO, 1999)

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Είτε μεμονωμένα περιστατικά, είτε ένα πρότυπο διαρκούς αποτυχίας του γονέα ή άλλου μέλους της οικογένειας να φροντίσει –στις περιπτώσεις που ο γονέας είναι σε θέση να το κάνει– έναν ή περισσότερους από τους βασικούς τομείς ανάπτυξης και ευημερίας του παιδιού.

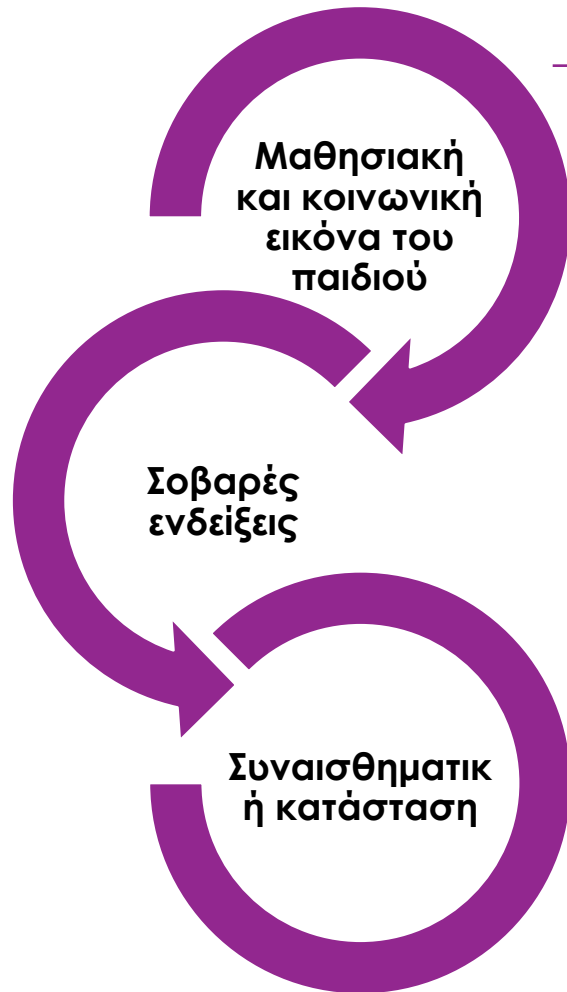
Εμπλοκή ενός παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα (με ή χωρίς αγγίγματα) την οποία δεν κατανοεί πλήρως και για την οποία δεν είναι σε θέση να συναινέσει ή δεν είναι αναπτυξιακά ώριμο ή παραβιάζει τους νόμους.

Είτε μεμονωμένα περιστατικά, είτε ένα πρότυπο διαρκούς αποτυχίας του φροντιστή να παράσχει στο παιδί ένα περιβάλλον αναπτυξιακά κατάλληλο και υποστηρικτικό, εφαρμόζοντας πρακτικές που έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στη συναισθηματική υγεία και ανάπτυξη του παιδιού.

Χρήση σωματικής βίας σε βάρος ενός παιδιού, η οποία έχει ως αποτέλεσμα (ή έχει υψηλή πιθανότητα να έχει ως αποτέλεσμα) τη βλάβη στην υγεία του παιδιού, στην επιβίωση, στην ανάπτυξη ή την αξιοπρέπειά του.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

Συμπεριφορά, απόσυρση, παιχνίδι και ζωγραφιά παιδιού, σχολική αποεπένδυση, επιθετικότητα/ παραβατικότητα.

Μώλωπες, παλινδρομήσεις χωρίς οργανική αιτία, τραυματισμοί, εμφάνιση, ΣΜΝ, εγκυμοσύνη, μαρτυρία ανηλίκου.

Έντονο στρες, ευερεθιστότητα ή απρόσφορο συναίσθημα, φόβος αγγίγματος, ψυχοσωματικές εκδηλώσεις, σκέψη ή διάθεση για αυτοκαταστροφικές πράξεις, αίσθημα ντροπής – ενοχής.

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑΣ

Γονεϊκή ικανότητα (βασική φροντίδα, παροχή ασφάλειας, συναισθηματική εγγύτητα, παροχή ερεθισμάτων, καθοδήγηση και οριοθέτηση, σταθερότητα περιβάλλοντος)

Αναπτυξιακές ανάγκες του παιδιού (υγεία, εκπαίδευση, επικοινωνία, συναισθηματική και συμπεριφορική ανάπτυξη, αυτοφροντίδα, κοινωνικοποίηση)

Οικογενειακοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες (στέγαση, εισόδημα, κοινωνική ένταξη, οικογενειακό ιστορικό και λειτουργία, πηγές κοινότητας)

ΠΑΙΔΙΑ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που υποστηρίζουν διάφορες μορφές βίας

- ☐ Άνιση μεταχείριση παιδιών/εφήβων ΑμεΑ και παρεμπόδιση ανίχνευσης και καταγραφής περιστατικών κακοποίησης που τα αφορούν.
- ☐ Δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες/δομές για ΑμεΑ και έλλειψη δομών για την προστασία/υποστήριξή τους.
- ☐ Έμφυλες διακρίσεις, προκαταλήψεις, στερεότυπα.
- ☐ Κοινότητες που διατηρούν την τέλεση πρώιμων γάμων (πχ Ρομά).
- ☐ Διακρίσεις με βάση τη σεξουαλική ταυτότητα (ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα).
- ☐ Απόκρυψη σεξουαλικών εγκλημάτων λόγω κοινωνικού στίγματος.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

- ▶ Διατηρεί **ημερολόγιο** ενεργειών και επικοινωνιών.
- ▶ Συνεργάζεται με όλο το εκπαιδευτικό, ειδικό εκπαιδευτικό και βοηθητικό προσωπικό του σχολείου
- ▶ Υλοποιεί **προγράμματα** ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στην τάξη (π.χ. ανθρώπινα δικαιώματα, όρια, συναίνεση, ασφαλές άγγιγμα, grooming, ασφαλής πλοήγηση και αυτοπροστασία στο διαδίκτυο)
- ▶ **Συνεργάζεται** με άλλες αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς (πχ ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ., Κ.Υ. Δήμου κ.α.), καθώς και με επαγγελματίες που γνωρίζουν την οικογένεια και το παιδί (πχ θεραπευτές, ιατρούς κ.α.).
- ▶ Επικοινωνεί με τους γονείς, συντάσσει το **κοινωνικό ιστορικό** και πραγματοποιεί **κατ' οίκον επισκέψεις** για τη συλλογή πληροφοριών, παρακολουθεί, στηρίζει και ενδυναμώνει την οικογένεια.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- ❖ Συστηματικές επαφές και συναντήσεις με την οικογένεια για την πλαισίωση & υποστήριξή της.
- ❖ Έγκαιρη - πρώιμη παρέμβαση σε επίπεδο οικογένειας.
- ❖ Συμβουλευτική Υποστήριξη με έμφαση στις σχέσεις γονέων/παιδιών.
- ❖ Εξασφάλιση μίας σταθερής σχέσης, ενός ασφαλούς πλαισίου για την συναισθηματική ανάκαμψη (π.χ. απάντηση σε αγχώδη ερωτήματα).
- ❖ Εκπαίδευση-ενίσχυση διαπροσωπικών κοινωνικών δεξιοτήτων.
- ❖ Ενίσχυση δεσμών με την κοινότητα - υποστηρικτικά δίκτυα.

Στην περίπτωση που το παιδί εκμυστηρευτεί ότι κακοποιείται, ο/η ΚΛ:

- να παραμείνει ψύχραιμος/-η,
- να ενημερώσει το παιδί ότι όσα πουν μεταξύ τους είναι εμπιστευτικά, αλλά ότι αν χρειαστεί θα κάνει τις απαραίτητες ενέργειες και θα το πει σε κάποιους ανθρώπου που θα μπορέσουν να βοηθήσουν,
- να ακούσει προσεκτικά το παιδί κρατώντας τις απαραίτητες σημειώσεις και χωρίς να κάνει κατευθυντικές ερωτήσεις,
- να πιστέψει το παιδί (ακόμα κι αν λέει ψέματα, σε αρχικό στάδιο ο/η ΚΛ δεν μπορεί να το γνωρίζει και επομένως οφείλει να κινηθεί αναλόγως στο στάδιο της διερεύνησης),
- να βεβαιώσει το παιδί ότι δεν είναι δικό του λάθος,
- να ΜΗΝ προχωρήσει σε σωματική διερεύνηση προκειμένου να εξακριβώσει την ακρίβεια των λεγομένων του παιδιού ή κάποια υπόνοια του/της ίδιου/-ας,
- να αναφέρει άμεσα το περιστατικό, ώστε να ξεκινήσει η παρέμβασή του/της.

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Σοβαρές
ενδείξεις
κακοποίησης

Δυσκολία
συνεργασίας με
την οικογένεια

ΝΟΜΟΣ 5090/2024, ΑΡΘΡΟ 130

«Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης - Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας»

1. Παιδαγωγός, εκπαιδευτικός, μέλος του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού ή του ειδικού βοηθητικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, κοινωνικός λειτουργός, ψυχολόγος, επιμελητής, προπονητής ή γιατρός που παρέχει τις υπηρεσίες του σε ανήλικο, ο οποίος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του πληροφορείται ή διαπιστώνει με οποιονδήποτε τρόπο, ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος ανηλίκου έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, **υποχρεούνται να το αναφέρει αμελλητί στις αρμόδιες διωκτικές αρχές**. Την ίδια υποχρέωση έχει ιατρός που με βάση σοβαρά αντικειμενικά ευρήματα της ιατρικής εξέτασης διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος ενηλίκου έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας.

2. Τα πρόσωπα της παρ. 1, που προβαίνουν σε αναφορά εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας δεν εγκαλούνται, δεν ενάγοντα, **δεν διώκονται πειθαρχικά, δεν απολύονται, ούτε υφίστανται άλλου είδους κυρώσεις ή δυσμενή μεταχείριση**, για το περιστατικό που ανέφεραν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, **παρά μόνο εάν προέβησαν εν γνώσει τους σε αναληθή αναφορά.**

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Ο επαγγελματίας ενημερώνει **άμεσα** το διευθυντή του σχολείου **και μαζί προβαίνουν στις ενέργειες** που ορίζονται από τον **N.5090/2024**.

Συντάσσει **ενημερωτικό σημείωμα με τις απαραίτητες πληροφορίες** προς την εισαγγελία ανηλίκων.

Συνεργάζεται, σε πρώτο επίπεδο, με τον κοινωνικό λειτουργό του δήμου (Ο.Π.Α.) για την ανταλλαγή πληροφοριών και την πορεία του περιστατικού.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

Στοιχεία που αναφέρονται στο έγγραφο ενημέρωσης του εισαγγελέα σχετίζονται με:

- τη σχέση του/της μαθητή/-τριας με το σχολείο,
- στοιχεία της ιδιοσυστασίας του παιδιού, όπως είναι για παράδειγμα οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- την περιγραφή του προφίλ και των χαρακτηριστικών που χρήζουν προσοχής και που παρουσιάζει ο/η ανήλικος/-η στο σχολείο το τελευταίο διάστημα,
- τις δυνάμεις και αδυναμίες του οικογενειακού περιβάλλοντος,
- μαρτυρίες, εξομολόγηση μαθητή/-τριας,
- αυτούσια γεγονότα, στιχομυθίες ή δηλώσεις μεταξύ της οικογένειας και του εκπαιδευτικού,
- τις ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν και τα αποτελέσματα που επέφεραν στα πλαίσια της υποστήριξης από Κ.Λ.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ 1

Λογότυπο του σχολείου
ή της υπηρεσίας

Πειραιάς,
Αρ. Πρωτ.
]

ΠΡΟΣ :
Εισαγγελία Πρωτοδικών Πειραιά
Εισαγγελέας Ανηλίκων, Γραφείο 420
Σκουζέ 3-5 & Φίλωνος, Πειραιάς
Τ.Κ. 18535

ΘΕΜΑ: ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΠΕΙΓΟΝ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Με το παρόν έγγραφο θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε για προσωπικά ευαίσθητα και προσωπικά στοιχεία που αφορούν στον Α.Μ. ... του μαθητή, μαθητή της τάξης του Δημοτικού Σχολείου, (διαγνωσμένο με). Συγκεκριμένα, πρόκειται για υπόνοια της Κοινωνικής Λειτουργού, της Ψυχολόγου και του Διευθυντή του σχολείου για ενδοοικογενειακή βία, συναισθηματική και πιθανά σωματική, τόσο προς τη μητέρα, όσο και προς το μαθητή.

Από τη σχολική χρονιά ..., που ο μαθητής εγγράφηκε στο σχολείο μας, έως και σήμερα παρουσιάζει πολύ έντονη επιθετικότητα, λεκτική και σωματική, τόσο προς άλλους μαθητές, όσο και προς το εκπαιδευτικό και βοηθητικό προσωπικό. Η οικογένεια αρνείται να δώσει φαρμακευτική αγωγή στο μαθητή, παρά την πρόταση του παιδοψυχιάτρου που τον παρακολουθεί.

Ο μαθητής συχνά αναφέρει υβριστικές εκφράσεις, τις οποίες ισχυρίζεται ότι ακούει στο σπίτι και συχνά λέει ότι η μητέρα του κλαίει και ο πατέρας του «βρίζει τη μαμά», φωνάζει, ενώ έχει αναφέρει και ότι τον χτυπάει. Συγκεκριμένα έχει αναφερθεί από το παιδί

Η μητέρα ισχυρίζεται ότι

Επίσης, στις παρατηρήθηκαν εκδορές στον αυχένα του μαθητή και στις Ήρθε στο σχολείο με καρούμπαλο. Και για τα δύο περιστατικά η αιτιολόγηση από την οικογένεια ήταν ανεπαρκής.

Στις συναντήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στο χώρο του σχολείου με τους γονείς φάνηκε Ακόμη, έχουν πραγματοποιηθεί συναντήσεις με τη μητέρα, με σκοπό Σε αυτές έχει παρατηρηθεί

Στις πραγματοποιήθηκε κατ' οίκον επίσκεψη από την Κοιν. Λειτουργό του σχολείου, από την οποία προέκυψαν/ δεν προέκυψαν ενδείξεις επισφαλούς διαβίωσης. Αναλυτική έκθεση είναι διαθέσιμη, εάν ζητηθεί.

Η διεύθυνση της οικογένειας είναι και το τηλέφωνο επικοινωνίας της μητέρας

Παρακαλούμε για τις δικές σας ενέργειες.

Ο δ/ντής/ Η δ/ντρια
Ονοματεπώνυμο/ ειδικότητα

Ο/Η Κοιν. Λειτουργός
Ονοματεπώνυμο ΠΕ30

Ο/Η Ψυχολόγος
Ονοματεπώνυμο ΠΕ23

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ 2

Αθήνα: ____/____/____

Αριθμ. Πρωτ.....

Προς:
Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών
πρώην Σχολής Ευελπίδων
Τμήμα Ανηλίκων, κτήριο 16
Αθήνα Τ.Κ.10167

Λογότυπο του σχολείου
ή της υπηρεσίας.

Θέμα: ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΠΕΙΓΟΝ

ΑΝΑΦΟΡΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Με το παρόν έγγραφο θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε για προσωπικά ευαίσθητα και εμπιστευτικά στοιχεία που αφορούν στον Α.Μ. του μαθητή τηςτάξης του ..(επωνυμία σχολείου)..... Συγκεκριμένα αναφέρθηκε από τον εκπαιδευτικό της τάξης στον Κοινωνικό Λειτουργό και τον Ψυχολόγο που ανήκουν στο προσωπικό του σχολείου, ότι ο αναφερόμενος μαθητής διαδίδει πληροφορίες σε συμμαθητές του ότι έχει παρενοχληθεί σεξουαλικά από τη θεία του.

Πραγματοποιήθηκε άμεσα συνάντηση του ψυχολόγου με το μαθητή προκειμένου να διερευνηθούν οι πληροφορίες. Ο μαθητής ανέφερε (περιγραφή τις πληροφορίες με σαφήνεια). Τις ίδιες πληροφορίες ανέφερε και παρουσία του Κοινωνικού Λειτουργού του σχολείου.

Στη συνέχεια κλήθηκαν και οι δύο γονείς σε ραντεβού στις.....με τον Κ.Λ και τον ψυχολόγο στο σχολείο. Στο ραντεβού προσήλθε μόνη της η μητέρα, η οποία δήλωσε ότι γνώριζε το γεγονός.

Κινητοποιήθηκε να απευθυνθεί στην Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου της περιοχής της ή στην αστυνομία για αναφορά του συμβάντος.

Επίσης λόγω των σοβαρών ψυχοκοινωνικών προβλημάτων που φαίνεται να αντιμετωπίζει η οικογένεια (οικονομικές δυσκολίες, θέματα ψυχικής υγείας, δυσκολία διαχείρισης καθημερινών καταστάσεων) παραπέμφθηκε η μητέρα στην Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου της περιοχής για παροχή πολύπλευρης φροντίδας και κοινωνικής μέριμνας.

Το τηλέφωνο επικοινωνίας της μητέρας είναι :..... και η διεύθυνση κατοικίας:.....

Παρακαλούμε για τις δικές σας ενέργειες.

Ο Διευθυντής

(ονοματεπώνυμο)
(ειδικότητα)

Ο Κοιν. Λειτουργός

Ονοματεπώνυμο ΠΕ30

Ο Ψυχολόγος

Ονοματεπώνυμο ΠΕ23

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ)

- **Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989, Ν. 2101/1992.**
- **Ν. 2447/1996**, Αρθ.49, Κοινωνικές Υπηρεσίες στα Πρωτοδικεία.
- **Ν. 3500/2006**, Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις.
- **Ν. 4455/2017**, Μητρώο Ιδιωτικών Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και άλλες διατάξεις.
- **Ν.4509/2017**, Αρθ. 40, Ποινική ευθύνη ψυχιάτρων, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών.
- **Ν.4538/2018**, Οργάνωση δομών παιδικής προστασίας.
- **Ν.4640/2019**, Αρθ. 35, Διατάξεις για το «Σπίτι του Παιδιού».
- **Ν.4800/2021** (ΦΕΚ 81/Α/21-5-2021) Μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις σχέσεις γονέων και τέκνων, άλλα ζητήματα οικογενειακού δικαίου και λοιπές επείγουσες διατάξεις.
- **Ν. 4837/2021** Πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης ανηλίκων
- **Ν. 5029/2023** Ζούμε Αρμονικά Μαζί Σπάμε τη Σιωπή»: Ρυθμίσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία και άλλες διατάξεις.
- **Ν. 5090/2024** Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Higgins, D.J., & McCabe, M.P. (2001). *Multiple forms of child abuse and neglect: adult retrospective reports*. *Aggression and Violent Behavior*, 6(6), 547-578.
- WHO (1999), *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva, σελ. 15, 29-31 Μαρτίου, Document WHO/HSC/PVI/99.1
- WHO & ISPCAN (2006), *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating Evidence* (σελ. 10). Geneva: WHO.
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. (2017). *Εγχειρίδιο εκπαιδευτικού για αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών*, Α' Έκδοση.
- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. *Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών*.
- Κασσέρη Ζ. (2014). *Κοινωνική εργασία και ενδυνάμωση οικογενειών παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση*. Στο: Θ. Καλλινικάκη & Ζ. Κασσέρη (Επιμ.), *Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση. Στα θρανία των ετεροτήτων*. (σ.σ.189-222). Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Κολλινιάτη Κ., Κορτομανίτη Π., Μουλού Θ., Χατζηδρόσου Δ. (2021) *Κακοποίηση – Παραμέληση Ανηλίκων: Εκτίμηση παραγόντων επικινδυνότητας και παρέμβαση. Οδηγός για Κοινωνικούς Λειτουργούς στην εκπαίδευση*. Αθήνα
- Παναγιωτόπουλος, Χ.(2017). *Κοινωνική Εργασία και Σχολείο: Εφαρμοσμένες Διεπιστημονικές Παρεμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Ίων.
- Πιλήσης, Θ. (2011). *Η Σχολική Κοινωνική Εργασία στην Ελλάδα: διαπιστώσεις, προκλήσεις και προβληματισμοί*. Στο: Σ. Παρλάλης (Επιμ.), *Οι Πρακτικές Εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και στην Κύπρο* (σσ. 353-363). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Σας ευχαριστώ για
την προσοχή σας

